(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

[प्रकाशनयोग्य]

भारताचे सर्वोच्च न्यायालयाचे

फौजदारी अपील अधिकारक्षेत्र

फौजदारी अपील क्र. १३९९/२०२३

कॅप्टन मनजितसिंह विर्दी (निवृत्त) ... अपीलकर्ता

विरुध्द

हुसेन मोहम्मद शताफ आणि इतर. ... उत्तरवादी

<u>न्यायनिर्णय</u>

न्यायमूर्ती. राजेश बिंदल

१. पुनरीक्षण अर्ज क्रमांक १३५/ २०१२ मध्ये मुंबई उच्च न्यायालयाने दिनांक १७.०७.२०१३ रोजी पारित केलेल्या आदेशाला अपीलकर्त्याने आव्हानीत केले आहे. उपरोक्त आदेशाद्वारे, उच्च न्यायालयाने दुय्यम न्यायालयाने दिनांक २१.०२.२०१२ रोजी दिलेला आदेश बाजूला सारला आहे ज्यामध्ये प्रतिवादी क्र. 1 आणि 2 ने आरोपमुक्तीसाठी दाखल केलेला अर्ज फेटाळण्यात आला होता.

२. हा वाद मनमोहनसिंह सुखदेवसिंह विर्दी, राहणार विर्दीज् बंगला, ठोंबरेवाडी, लोणावळा यांच्या हत्येप्रकरणी दिनाक १४.०५.२००६ रोजी नोंदवलेल्या प्रथम खबर अहवाल क्रमांक ४६/२००६ वरून निर्माण झाला आहे. त्याचा मृतदेह त्याच्या शयनकक्षात रक्ताच्या थारोव्ळ्यात पडलेला आढळला होता.

३. अपीलकर्त्याची बाजू मांडणाऱ्या विद्वान वकिलांनी निवेदन केलेली, उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आक्षेपित आदेश वरवर पाहिले तरी असे दिसून येते की, आरोपपत्राचा भाग असलेल्या व तपासादरम्यान पोलिसांनी नोंदवलेल्या काही विधानांचा केवळ संदर्भ देऊन एक लहान संपरीक्षाच चालविण्यात आली आहे. आरोपमुक्तीसाठीच्या अर्जाचा विचार करताना हे न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्राच्या पलीकडे होते. मात्र, उत्तरवादी क्रमांक १ आणि उत्तरवादी क्रमांक १ च्या इतर चार सहका-यांवर घेण्यात आलेल्या मानसशास्त्रीय मूल्यांकनासह मनोवैज्ञानिक प्रोफाइलिंग, पॉलीग्राफ चाचणी आणि ब्रेन इलेक्ट्रिकल ऑसिलेशन सिग्नेचर प्रोफाइलिंग (BEOS) सह मानसशास्त्रीय मुल्यमापन केले गेल त्यातून गुन्ह्यातील उत्तरवादी क्रमांक १ आणि २ यांना आरोपी केले गेले या वस्तुस्थितीचा विचार करण्यात न्यायालय अपयशी ठरले आहे.

४. युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ, अपीलकर्त्याच्या विद्वान वकिलांनी महाराष्ट्र राज्य आणि इतर प्रकरणातील १ विरुद्ध डॉ. मारोती पिता काशिनाथ पिंपळकर १ (२०२३) ४ एससीसी २९८ या न्यायालयाच्या निकालावर भर दिला.

५. दुसरीकडे, उत्तरवादी क्रमांक 1 आणि 2 च्या विद्वान वकिलांनी असे सादर केले की, हे अविचाराने केलेल्या हत्येचे प्रकरण आहे, त्यामुळे कोणीही प्रत्यक्षदर्शी साक्षीदार नव्हता. मयता सोबत उत्तरवादी क्रमांक १ व २ चे कोणतेही वैर नव्हते. ते शेजारी आनंदाने राहत होते. फिर्यादीद्वारे एक खोटी कथा तयार केली गेली ज्याचे समर्थन करण्यासाठी कोणतीही पुरावे नाही. त्यांनी पुढे असे म्हटले आहे की उत्तरवादी क्रमांक १ व २ ला दोषमुक्त करण्यासाठी संपरिक्षण न्यायालय आपल्या अधिकारक्षेत्राचा वापर करण्यात अयशस्वी

ठरले. त्यांना या प्रकरणात चुकीच्या पद्धतीने अडकवण्यात आले आहे. जर त्यांना खटल्यास (संप्रेक्षणास) सामोरे जावे लागले तर तो न्यायालयाच्या प्रक्रियेचा दुरुपयोग होईल. अभियोगाने संकलित केलेल्या संबंधित पुराव्याचा उच्च न्यायालयाने विचारात घेतला.

६. मात्र, उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आदेशाला राज्याने आव्हान दिलेले नाही. राज्याचे विद्वान वकील, ज्यांच्याकडे कोणतेही स्पष्टीकरण नव्हते म्हणून त्यांनी असा युक्तिवाद करण्याचा प्रयत्न केला की, आक्षेपित आदेश कायदेशीररित्या कायम ठेवला जाऊ शकत नाही, कारण आरोपमुक्तीसाठी अर्जावर विचार करण्याच्या टप्प्यावर, पुराव्याचे मुल्यमापन करणे शक्य नव्हते कारण ते खटल्याच्या सुनावणीनंतर न्यायालयात पुरावा नोंदवल्यानंतरच होऊ शकते. आरोप निश्चित करण्याच्या टप्प्यावर केवळ प्रथमदर्शनी प्रकरण पाहायचे आहे.

७. पक्षकारांचे विद्वान वकिलांची बाजू ऐकली व अभिलेख आणि संबंधित कागदपत्रांचा अभ्यास केला.

८. प्रथम खबर अहवाल नोंदविल्यानंतर तपास करण्यात आला आणि फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १६१ आणि १६४ अंतर्गत अनेक व्यक्तींचे जबाब नोंदवण्यात आले. दिनांक ३१.५.२००७ रोजी उत्तरवादी क्रमांक १ चे मानसशास्त्रीय व्यक्तिचित्रण, पॉलीग्राफ टेस्टिंग आणि ब्रेन इलेक्ट्रिकल ऑसिलेशन सिग्नेचर प्रोफाइलिंग (BEOS) सह एक मानसशास्त्रीय मुल्यमापन देखील केले गेले आणि इतर चार व्यक्तींवर तत्सम चाचण्या घेण्यात आल्या. बळीराम चिधू खाडे, मोहन विजयम्मा श्रीधरन, अशोक गजराज चौधरी, मेहबूब दस्तगीर शेख जे उत्तरवादी क्रमांक १ चे जवळचे सहकारी होते.

९. ही एक अविचारी हत्या असल्याने, गुन्ह्याचा तपास करण्यात आला आणि हुसेन मोहम्मद शताफ आणि वहिदा हुसेन शताफ (उत्तरवादी क्रमांक १ व २) आणि झानीश खान यांच्या विरुद्ध दिनांक ०९.१२.२००९ रोजी आरोपपत्र दाखल करण्यात आले आणि त्यात म्हटले आहे की उत्तरवादी क्रमांक १ व्यवसायाच्या उद्देशाने दुबईत राहत होता, त्यावेळी त्याची पत्नी - उत्तरवादी क्र. 2 आणि मयत व्यक्तीच्या संपर्कात आले आणि त्यांच्यात मैत्री झाली. ते एकमेकांना वारंवार भेटू लागले.या मैत्रीचे शारीरिक संबंधात रूपांतर झाले.जेव्हा उत्तरवादी क्रमांक १ दुबईहून परतला, तेव्हा त्याला ही गोष्ट कळली. बदला घेण्यासाठी त्याने संगनमत करून उत्तरवादी क्र. 2 आणि झानीश खान यांनी अज्ञात हल्लेखोरांकरवी मयत व्यक्तीला ठार मारण्याचा कट रचला.

१०. सत्र न्यायालयात खटला चालविण्यायोग्य असल्याने, न्यायदंडाधिकारी यांनी हे प्रकरण पुणे सत्र न्यायालयाला सुपूर्द केले होते. सत्र न्यायालय, पुणे येथे पाठवले. त्यानंतर लगेचच उत्तरवादी क्रमांक १ व २ ने आरोपमुक्तीसाठी पुनरीक्षण अर्ज दाखल केला. तो संपरिक्षण न्यायालयाने २१.०२.२०१२ रोजीच्या आदेशान्वये फेटाळला होता. उच्च न्यायालयाने आक्षेपित आदेशाद्वारे संपरिक्षण न्यायालयाने दिलेला आदेश बाजूला सरला आणि उत्तरवादी क्रमांक १ व २ यांना दोषमुक्त केले. वरील आदेशाला या न्यायालयासमोर आव्हानीत करण्यात आले आहे.

११. आरोपींची निर्दोष मुक्तता करताना कोणते मुद्दे विचारात घ्यावे यासंबंधीचा कायदा सुनिश्चित आहे. हे असे प्रकरण आहे ज्यामध्ये संपरिक्षण न्यायालयाने अद्याप आरोप निश्चित केलेले नाहीत. दोषारोपपत्र दाखल झाल्यानंतर लगेचच दोषमुक्तीसाठी अर्ज दाखल करण्यात

आला. कायद्याचे स्थिर तत्त्व असे आहे की, दोषारोप सुनावणीच्या टप्प्यावर फिर्यादी पक्षाने सादर केलेल्या सर्व पुराव्यांवर विश्वास ठेवला जावा. जर कोणताही गुन्हा सिद्ध झाला नाही, तरच आरोपीला आरोपमुक्त केले जाऊ शकते. सादर केलेल्या पुराव्याची सत्यता, पर्याप्तता आणि स्वीकार्यता केवळ संप्रेक्षणाच्या टप्प्यावरच करता येते. दोषारोप निश्चीतीच्या टप्प्यावरच सकृतदर्शनी खटला आरोपी व्यक्तींविरुद्ध असल्याची न्यायालयाला खात्री असली पाहिजे. खटला पुढे चालवण्याची परवानगी दिल्यास, न्यायालयाच्या प्रक्रियेचा गैरवापर होईल अशी ठाम कारणे असतील तरच त्या टप्प्यावर न्यायालयाचा हस्तक्षेप आवश्यक आहे.

१२. या न्यायालयाच्या राजस्थान विरुद्ध अशोक कुमार कश्यप (२ (२०२१) ११ एससीसी १९१) प्रकरणात नुकत्याच दिलेल्या निकालात या मुद्द्यावरील कायद्याचा सारांश देण्यात आला आहे. संबंधित परिच्छेद खाली दिले आहेत:-

"११.१. पी. विजयन विरुद्ध केरळ राज्य, (२०१०) २ एससीसी ३९८ या खटल्यात, या न्यायालयाला फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम २२७ वर विचार करण्याची संधी होती, आरोप निश्चित करताना आणि/किंवा आरोपमुक्ती अर्जाचा विचार करताना काय विचारात घेणे आवश्यक आहे हे उक्त निर्णयात तपशीलवारपणे विचारात घेतले गेले आहे. असे निरीक्षण नोंदवले गेले आहे आणि असे म्हटले गेले आहे की कलम २२७ च्या टप्प्यावर, न्यायाधीशांना आरोपींविरुद्ध कारवाई करण्यासाठी पुरेसा आधार आहे की नाही हे शोधण्यासाठी केवळ पुराव्याची छाननी करावी लागेल.दुसरीकडे असे निरीक्षण नोंदवले गेले आहे की, पुरेशा कारणांमुळे पोलिसांनी नोंदवलेल्या पुराव्याचे स्वरूप किंवा न्यायालयासमोर सादर केलेल्या कागदपत्रांमध्ये आरोपीविरुद्ध आरोप निश्चित

करण्यासाठी संशयास्पद परिस्थिती असल्याचे उघड होते. पुढे असे निरीक्षण नोंदवले गेले आहे की जर न्यायाधीश असा निष्कर्ष काढतात की पुढे जाण्यासाठी पुरेसा आधार आहे, तर ते फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम २२८ अंतर्गत आरोप निश्चित करतील, अन्यथा ते आरोपीला आरोपमुक्त करतील.पुढे असे निरीक्षण नोंदवले गेले आहे की, खटल्यातील वस्तुस्थिती लक्षात घेऊन अभियोग तर्फे खटला चालविला गेला आहे की नाही हे ठरवण्यासाठी, हे ठरवण्यासाठी खटल्याच्या तथ्यांबाबत आपल्या न्यायिक बुद्धीचा वापर करताना न्यायालयाने प्रकरणाचे फायदे आणि तोटे तपासणे किंवा खटला सुरू झाल्यानंतर पुरावे आणि संभाव्यतेचे मूल्यमापन आणि संतुलन साधणे आवश्यक नाही, जे वस्तुतः न्यायालयाचे कार्य आहे.

११.२ कर्नाटक राज्य वि. एम.आर. हिरेमठ,(२०१९) ७ एससीसी ५१५ मधील या न्यायालयाच्या अलीकडील निर्णयात, खंडपीठातर्फे बोलताना आमच्यापैकी एक (न्या . डी.वाय. चंद्रचूड) यांनी खालीलप्रमाणे परिच्छेद २५ मध्ये असे निरीक्षण नोंदवत म्हटले आहे की :-

> "२५ . उच्च न्यायालय [एम.आर. हिरेमठ वि. राज्य, 2017 SCC ऑनलाइन कार 4970] हे फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम २३९ च्या तरतुदींनुसार आरोपमुक्तीसाठीच्या अर्जाची सुनावणी करत होते या वस्तुस्थितीची दखल घ्यायला हवी होती. या अधिकारक्षेत्राच्या वापराचे नियमन करणारे मापदंड या न्यायालयाच्या अनेक निर्णयांमध्ये अभिव्यक्त झालेले आहेत. हे कायद्याचे एक निश्चित तत्त्व आहे की आरोपमुक्तीसाठीच्या

अर्जाचा विचार करण्याच्या टप्प्यावर न्यायालयाने अभियोगातर्फे अभिलेखावर नोंदवलेले पुरावे खरे आहेत असे गृहीत धरून न्यायालयाने पुढे जाणे आवश्यक आहे आणि पुराव्यातून समोर येणारी तथ्ये, त्याच्या दर्शनी मूल्यावर घेतली गेली आहेत की नाही हे निर्धारित करण्यासाठी पूराव्यांचे मुल्यमापन करणे आवश्यक आहे, ज्यामुळे गुन्हा घडण्यासाठी आवश्यक घटकांचे अस्तित्व उघड करतात. तामिळनाडू राज्य विरुद्ध एन. सुरेश राजन, (२०१४) ११ एससीसी ७०९ या प्रकरणामध्ये, या विषयावरील पूर्वीच्या निर्णयांना दुजोरा देताना, या न्यायालयाने असे म्हटले आहे :

'29. या टप्प्यावर, पुराव्याचे संभाव्य मूल्य तपासावे लागेल आणि न्यायालयाने या प्रकरणात खोलवर जाऊन असे म्हणणे अपेक्षित नाही की पुराव्यामुळे दोषसिद्धीची हमी मिळणार नाही.आमच्या मते, हा गुन्हा घडला आहे असे गृहीत धरण्यासाठी काही आधार आहे का आणि आरोपीला दोषी ठरवण्यासाठी काही आधार तयार करण्यात आला आहे की नाही हे विचारात घेणे आवश्यक आहे. वेगळ्या शब्दांत सांगायचे तर, जर न्यायालयाला असे वाटत असेल की आरोपींनी अभिलेखावरील पुराव्यच्या संभाव्य मूल्यांआधारे गुन्हा केला असेल, तर ते आरोप निश्चित करू शकतात; दोषसिद्धीकरिता न्यायालयाने असा निष्कर्ष काढला पाहिजे की आरोपींनी गुन्हा केला आहे.या टप्प्यावर लघु संपरीक्षा घेण्याची परवानगी, कायदा देत नाही.

१३. उच्च न्यायालयाने पारित केलेल्या आक्षेपित आदेशाचा संबंधित भाग खाली पुनःश्च दिला आहे :-

"सुरेश थापाच्या दिनांक ११.१२.२००६ च्या निवेदनात तो म्हणतो की, तो बंगल्यातील पार्टीला गेला होता. जिल्हाधिकारी सिंह ठाकूर यांच्या दिनांक ९.१२.२००७ च्या जबाबा मध्ये आरोपी क्रमांक- २ ने दिनांक १३.५.२००६ रोजी ७ वाजता कागदपत्रे फाडल्याचा उल्लेख केला आहे. हे विधान देखील प्रामुख्याने आरोपी-अर्जदारांवर खटला चालविण्यासाठी सक्रिय होणार नाही कारण निष्कासन/हत्येची घटना रात्री उशिरा घडली आहे. श्री.सुरेश थापा यांनी १४.५.२००६ रोजी दिलेल्या निवेदनात असे नमूद केले आहे की, रात्री उशिरा ते घटनास्थळी एका ओट्यावर बसले होते, त्याचवेळी मयत व्यक्तीला सोडण्यासाठी एक गाडी आली आणि त्यानंतर मयत व्यक्ती त्यांच्या माळी हरी सोबत त्यांच्या घरी गेले. दिनांक २८.६.२००६ च्या पुढील जबाबात , तो सोसायटीच्या परिसरात येणाऱ्या चंदेरी रंगाच्या टाटा इंडिया कारचा संदर्भ देतो आणि कारमधील एका व्यक्तीने मोठ्याने मयत व्यक्तीला मोठ्याने हाक मारली, तो उंच आणि लांब केसांचा होता. मयत व्यक्ती आला आणि त्याने त्या व्यक्तीशी गप्पा मारल्या, जो नंतर मयत व्यक्तीला बंगल्यात घेऊन गेला. दिनांक ११.१२.२००६ च्या तिसऱ्या जबाबात , सुरेश थापाने आपली पूर्वीची हकीकत बदलली आणि सांगितले की, चंदेरी रंगाची गाडी सोसायटीच्या फाटकावर आली आणि चालकाने गाडीचा भोंगा वाजवला, मयत व्यक्ती त्याच्या बंगल्यातून बाहेर आला, त्याने दरवाजा उघडला, मयताने दरवाजा बंद केला आणि नंतर तो बंगला क्र. ५ च्या दिशेने गेला, परत येताना गाडी त्याच्या बंगल्याजवळ उभी होती, चालक मयत व्यक्तीच्या पुढे गेला, मात्र त्यांच्यात संवाद झाला नव्हता. मग त्याने पुढे जाऊन "कॅप्टन कॅप्टन" हाक मारली, त्यांनी गप्पा मारल्या. मयत व्यक्तीसोबत ती व्यक्ती होती आणि गाडीत २-३ जण बसले होते. आणखी एक सुरक्षा रक्षक - रमेश

ढाकोल त्याच्या १.१.२००७ रोजीच्या पुरवणी जबाबात आरोपी क्रमांक २ चे वाहन रात्री २ ते २. ३० च्या सुमारास परत आल्याचा संदर्भ दिला आणि ती तिच्या बंगल्यावर गेली. ते सांगतात, त्यांचा पूर्वीचा जबाब चुकीचा होता. डॉ. अजितसिंह यांनी त्यांच्या दिनांक ३१.१२.२००६ च्या जबाबात एप्रिल २००६ मध्ये आरोपी क्रमांक १ आणि २ च्या घरी मयत व्यक्तीला भेट दिल्याचा उल्लेख केला आहे. मयत व्यक्ती आणि आरोपी क्र. 2 झुल्यावर बसलेले असताना आरोपी क्र. १ त्यांचे शेजारीच उभा असल्याचे त्याने पाहिले होते. १३.५.२००६ रोजी हे त्याच्या लक्षात आले. झार्निशची (मोहम्मद असगर) यांची पत्नी साजिदा बेगम हिचा जबाब आरोपी-अर्जदारांना अडकवत नाही. मयताचा भाऊ श्री. मनजितसिंह याने भूतकाळातील आरोपी क्रमांक १ सोबत झालेल्या संभाषणाचा संदर्भ दिला, ज्यामध्ये आरोपी क्रमांक १ ने कथितपणे त्याला सांगितले की मयत व्यक्तीला सर्व काही विकत घ्यायचे आहे, वेळ पडल्यास तो त्याच्या पत्नीला देखील विकत घेईल . हा संवाद दूरध्वनीवर झाला होता.''

१४. उच्च न्यायालयाने पारित केलेल्या आक्षेपित आदेशाचे अवलोकन केल्यास असे दिसून येते की आरोपपत्रासह तपास यंत्रणेने गोळा केलेल्या काही पुराव्यांचं अप्रत्यक्षपणे संदर्भ देण्यात आला आहे. सुरेश शेरबहादूर थापा, जिल्हाधिकारी ठाकूर सिंह, रमेश ढाकोल, मंजीत सिंह, डॉ. अजितसिंह आणि साजिदा बेगम यांच्या जबाबाचा संदर्भ देण्यात आला आहे. तथापि, अभिलेखाच्या अवलोकनावरून असे दिसून येते की त्यांचे जबाब एकतर संपूर्णपणे विचारात घेतले गेले नाहीत किंवा विशिष्ट दिवशी नोंदवलेल्या जबाबांचा फक्त काही भाग लक्षात आला आहे आणि त्यापूर्वी किंवा नंतर नोंदवलेल्या जबाबांचा संदर्भ दिला गेला नाही.

याशिवाय, तपास यंत्रणेने हिरामण ज्ञानेश्वर चौधरी, रमेश मुरलीधर, मोहन विरुद्ध, अशोक गुणाजी ठोसर, मेहबूब दस्तगीर शेख आणि रख्मा शिवराम वाघमारे यांचे जबाब नोंदवले होते, ज्यांचा संदर्भ उच्च न्यायालयाने प्रतिवादी क्रमांक १ आणि २ यांना दोषारोपमुक्त करताना विचारात घेतला नाही. हे अविचाराने केलेल्या हत्येचे प्रकरण होते, ही वस्तुस्थिती विसरता येणार नाही.तपास यंत्रणेने गोळा केलेल्या पुराव्याच्या माध्यमातूनच निर्माण झालेल्या परिस्थितीमुळे आरोपींना अटक करता आली असती.

१५. मानसशास्त्रीय प्रोफाइलिंग(मानसशास्त्रीय व्यक्तीचित्रण), पॉलीग्राफ चाचणी आणि प्रतिसादक क्रमांक १ चे बी. ई. ओ. एस. सह मानसशास्त्रीय मूल्यमापन करण्यात आले. याशिवाय नामे गजराज चौधरी, मेहबूब दस्तगीर शेख, बळीराम चिंधू खाडे आणि मोहन विजयम्मा श्रीधरन या इतर चार व्यक्तींची देखील चाचणी घेण्यात आली जे उत्तरवादी क्रमांक १ चे जवळचे सहकारी होते.

१६. उत्तरवादी क्रमांक १ वर केलेल्या चाचणीच्या अहवालात, फॉरेन्सिक सायन्स प्रयोगशाळा संचालनालय, गृह विभाग, महाराष्ट्र, यांनी दिलेल्या अभिप्रायानुसार, कॅप्टन मनमोहन सिंह यांच्या हत्येमध्ये उत्तरवादी क्रमांक १ चा सहभाग दिसून येतो. त्याच्या मानसशास्त्रीय वर्णनेतून देखील तो सामाजिक नियमांच्या विरोधात जाण्याची प्रवृत्ती असलेले समाजविरोधी व्यक्तिमत्व असल्याचे निदर्शनास आणले. अहवाल संबंधित भाग खाली दिला आहे:-

> "मोहम्मद शताफ या प्रयुक्ताचे मानसिक मुल्यमापन स्पष्टपणे सूचित करते की कॅप्टनच्या हत्येत त्याचा सहभाग होता.पॉलिग्राफच्या प्रश्नांवरील फसवणूक आणि बी. ई. ओ. एस.

वरील महत्त्वपूर्ण तपासांवर उपस्थित असलेल्या अनुभवात्मक ज्ञानाद्वारे मनमोहन सिंह यांनी सूचित केले आहे. या शोधद्वारे सादर विषयात समाजविरोधी व्यक्तिमत्व गुणधर्म आणि सामाजिकदृष्ट्या वांछनीय मार्गाने स्वत: ला चित्रित करण्याची प्रवृत्ती आहे या निष्कर्षाला पुष्टी मिळाली.ज्या विषयावर त्यांनी प्रक्रियेसाठी लेखी संमती देण्यास नकार दिला त्या विषयावर नार्कोचाचणी करता आला नाही.''

(भर दिला आहे)

१७. याशिवाय, इतर चार व्यक्तींविषयीचे मत असे दर्शविते की मयत व्यक्तीच्या हत्येच्या माहितीबद्दलच्या प्रश्नाचे उत्तर देताना फसवणूक झाली होती. मयत व्यक्तीच्या हत्येच्या माहितीबद्दलच्या प्रश्नाचे उत्तर देताना फसवणूक झाल्याचे यातून दिसून येते. अहवाला संबंधित भाग खाली दिला आहेः –

"अशोक गजराज चौधरी आणि मेहबूब दस्तगीर शेख या प्रयुक्ताच्या मानसशास्त्रीय मूल्यांमापनात कॅप्टन मनमोहन सिंह यांच्या हत्येप्रकरणात मानसशास्त्रीय प्रोफाइल (मानसशास्त्रीय व्यक्तिचित्रण) आणि पॉलीग्राफ तपासणीचा समावेश होता. अशोक गजराज चौधरी यांच्या संदर्भात, जरी त्याने हत्येबाबत कोणतीही माहिती असल्याचे नाकारले असले तरी त्यांच्या पॉलिग्राफ तपासणीत खुनाचा खुलासा झाला. तथापी त्याच्या पॉलीग्राफ तपासणीतून कॅप्टन सिंहच्या मृत्यूशी संबंधित माहिती लपवून त्याच्याशी संबंधित प्रश्नांवर फसवणूक करण्याचा प्रयत्न उघड झाला आणि त्याला कोणीतरी या हत्येची माहिती लपवण्यास सांगितले आणि पीडित व्यक्तीची हत्या कोणी केली हे त्याला माहीत आहे. मेहबूब दस्तगीर शेखच्या संबंधात, जरी त्याने कॅप्टन मनमोहनसिंह यांच्या

हत्येमध्ये साक्षीदार असल्याचा किंवा मदत केल्याचा किंवा त्याबद्दल कोणतीही माहिती असल्याचा इन्कार केला असला, तरी त्याच्या पॉलिग्राफ तपासणीत कॅप्टन मनमोहन सिंह यांची हत्या कोणी केली हे जाणून घेण्याशी संबंधित प्रश्नावर 'फसवणूक' झाल्याचे उघड होते.''

(भर दिला आहे)

१८. उच्च न्यायालयाने आक्षेपित आदेशाद्वारे आरोपी आणि प्रतिवादी क्र. 1 च्या इतर सहाय्यकांच्या मानसशास्त्रीय प्रोफाइल (मानसशास्त्रीय व्यक्तिचित्रण), पॉलीग्राफ चाचणी आणि ब्रेन इलेक्ट्रिकल ऑसिलेशन सिग्नेचर प्रोफाइल (बी. ई. ओ. एस.) चाचण्यांसह मानसशास्त्रीय मूल्यांकनाचा संदर्भ न घेता संपूर्ण पुराव्याचा सारांश दोन परिच्छेदांमध्ये केला होता.

१९. जरी एखाद्या आरोपीला दोषी ठरवण्यासाठी केवळ मानसशास्त्रीय मूल्यमापन चाचणी अहवाल पुरेसा नसला तरी तो निश्चितच एक ठोस पुरावा असू शकतो. हे पुरावे अभिलेखावर पुरावा असतांनाही, ज्या गुन्ह्यासाठी प्रथमदर्शनी प्रकरण आहे का इतकेच पाहणे अपेक्षित असताना दोषारोप निश्चित करण्याइतपत देखील प्रकरण नसल्याचे मत उच्च न्यायालय देऊ शकत नाही.

२०. या न्यायालयाने कायद्याच्या कसोटीवर सदर विषयावर लक्ष केंद्रित करून या प्रकरणातील तथ्यांची तपासणी केली गेली तर असे दिसून येते की, उच्च न्यायालयाने तपास यंत्रणेने आरोपपत्रासोबत जोडलेल्या संकलित पुराव्यांचा संपूर्णपणे संदर्भही दिलेला नाही. त्याऐवजी तपासादरम्यान नोंदवलेल्या काही व्यक्तींच्या जबाबांचा निवडक संदर्भ आहे. हे या

प्रकरणात बुद्धीचा अजिबात वापर केला गेला नसल्याचे दर्शविते. उच्च न्यायालयाने एका घृणास्पद गुन्ह्याच्या खटल्याला खोडून काढण्यासाठी निहित नसलेल्या अधिकारक्षेत्राचा वापर केला होता.

२१. वर नमूद केलेल्या कारणास्तव, अपील मान्य केले जाते आणि उच्च न्यायालयाचा आक्षेपित आदेश बाजूला सारला जात आहे.

...........................,
न्यायमूर्ती(अभय एस. ओक)

..........................,
न्यायमूर्ती (राजेश बिंदल)

नवी दिल्ली
१८ मे २०२३.

*****

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याची कारणाकरता वापर करता येणार नाही. तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

*****